

Fred – är det möjligt?

Ibland när jag går ut på lördagen, ner mot de judiska kvarteren, sitter min granne med sin hund på trappan ett par hus bort och hälsar glatt "Shabbat Shalom". Och några av affärsnehavarna nedanför SCSC brukar hälsa "Salaam Alaykum". Hälsningen om frid och fred, som så väl skulle behövas på denna plats.

Redan Jesus grät över Jerusalem; "När han kom närmare och såg staden började han gråta över den och sade: Om du denna dag hade förstått, också du, vad som ger dig fred!". Istället är det stridigheterna som fortsatt att härja här. Olika härskare har kommit och gått, styrt och ställt, och det är den vanliga människan som får sitta i kläm, som så ofta i storpolitikens spår. Också Selma Lagerlöf skriver i sin roman "Jerusalem" om alla de som talar illa om varann, som vill förgöra varann, både religiösa och etniska grupper. Och visst känner man igen sig, trots att det gått mer än hundra år.

Men nu har den ju då kommit, president Trumps fredsplan, århundradets deal. Som om fred är något som kan köpas, bara man bjuder tillräckligt. Men en varaktig fred handlar inte om pengar, det är så mycket mer. Det finns så många ord som måste tas med; rättvisa, jämlikhet, säkerhet. Och därtill kommer folkrätt och internationella avtal. Och kan en fredsplan fungera som bara en part presenterar utan att den andra parten funnits med? Frågetecknen är många om vart detta leder. Det är få här som tror på denna plan och det är lätt att förlora hoppet. Men som flera av de människor vi möter säger: "Hopp är inte en känsla – det är ett arbete"

Fest under fikonsträdet – är det möjligt?

För några år sedan hade vi en konferens med temat "Fred – är det möjligt?" Företrädare för de tre religioner som betraktar Jerusalem som helig stad talade om fred utifrån sina heliga skrifter. Ett spännande möte med många stora likheter i tolkningar vad skrifterna säger om fred. En av de texter som lyftes var "De skall smida om sina svärd till plogbillar och sina spjut till vingårdsnivar. Folken skall inte lyfta svärd mot varandra och aldrig mer övas för krig. Var och en skall sitta under sin vinstock och sitt fikonsträd, och ingen skall hota honom".

Kan det komma en verklig fredsplan, en riktig århundradets deal? Och inte som en utopi i en framtida evighet, utan som ett hopp, ett arbete för rättvisa och säkerhet för alla, här och nu. För arbete kommer att krävas för att var och en ska få sitta under sin vinranka, sitt fikonsträd, sitt olivträd – utan risk att få dem upprivna, utan att någon hindrar någon annan från att skörda sin frukt. Tänk om vi kan få uppleva en dag när man även här kan "bjuda varandra till fest under vinrankor och fikonsträd"!

Lars-Inge Claesson
Direktor

Maria och Ulla på plats i Jerusalem

Maria Kileby och Ulla Brattö är volontärer på Bildas studiecenter under tre månader i vår. De båda väninnorna från Göteborg bestämde sig för att söka tillsammans.

Ulla är pastor i Equmeniakyrkan och har deltagit i flera resor till Israel och Palestina genom åren. Maria är socionom, och var för fem år sedan följeslagare inom Ekumeniska följeslagarprogrammet.

Som volontärer kommer de se till att centret är öppet för spontanbesökare under fyra timmar måndag-fredag, samt hjälpa till med olika praktiska göromål.

Björn Gimstedt får stipendium

Konstnären och musikern Björn Gimstedt, Sundsvall, tilldelas Bildas Mellanösternstipendium 2020. Björn arbetar med skulpturer, tavlor och brukskonst i järn med en blandning av modern teknik och traditionellt hantverk.

Han är starkt involverad i folkbildning, bland annat som studiecirkelledare i Bilda.

Stipendiet innebär en månads vistelse i Israel och Palestina med möjlighet till möten, studier, skapande verksamhet och kulturutbyte.

Netanyahu vann valet

När Israel gick till val i början av mars var det för tredje gången inom ett år. Tidigare försök att bilda regering med stöd från en majoritet i parlamentet har misslyckats. Nu blev premiärminister Benjamin Netanyahus Likud största parti och han får därmed presidentens uppdrag att försöka bilda en ny regering.

Valet bedöms som en seger för det nationalistiska blocket, samtidigt som de olika vänsterpartiernas gemensamma lista blev förlorare. När detta skrivs är det inte klart om regeringsbildningen kommer att lyckas den här gången. Inte heller vad den kan innebära för Netanyahus besked att Israel ska annektera stora delar av den så kallade Jordandalen på Västbanken.

Kristna migranter i Israel

Den religiösa och social bilden av Israel och Palestina, med en judisk och en muslimsk befolkning på en liten yta, är inte enkel. Det vet alla. Men vad alla förmodligen inte är medvetna om är att bilden är betydligt mer komplex än så. Få kan ge en bättre bild av detta än den katolske prästen David Neuhaus.

Öppen läkarmottagning för migrantarbetare i Jaffa.

Judar i Israel och muslimer i Palestina. Så långt är det enkelt. Och att de kristna är en liten men framträdande grupp i det palestinska samhället.

Till detta hör att 20 procent av de israeliska medborgarna är palestinier, de flesta muslimer.

Men de kristna i Israel blir allt fler. Inte på grund av att människor av annan tro blir omvända, utan på grund av det ökade antalet migrantarbetare. Och de nya kyrkorna växer framförallt i storstaden Tel Aviv, den stad som av de tidiga israeliska pionjärerna sågs som en modell för det nya moderna "helt judiska" samhället.

Detta påstår David Neuhaus, israel och jesuitisk präst i den Katolska kyrkan, själv född som jude men konverterad till kristen. Neuhaus arbetar som både präst och forskare bland den växande gruppen migrantarbetare i Israel, som enligt honom är en dold men ytterst utsatt grupp, utan socialt skyddsnät eller medborgerliga rättigheter.

För kyrkan i det Heliga landet är den växande gruppen migranter både en utmaning och en gåva, säger han.

Tidigare i vinter höll Neuhaus en föreläsning på det katolska utbildningscentret Tantur, beläget utanför Jerusalem, helt nära Betlehem. Inför ett fullsatt auditorium presenterade han en översiktlig statistisk bild av den religiösa och sociala kartan i vad han väljer att kalla Det heliga landet, dvs Jordanien, Israel och Palestina.

Kristna migranter

Den kristna befolkningen i Jordanien är kanske 2 procent. I Palestina nu nere i 1 procent. Och i Israel drygt 3 procent. Av Israels nio miljoner uppskattar myndigheterna att drygt 300.000 är kristna. Knappt hälften av dem är araber/palestinier. Och en annan knapp hälft är migranter. Och här finns den grupp som David Neuhaus särskilt värnar om, både som själsörjare och i ett metodiskt påverkansarbete i relation till den israeliska regeringen och dess myndigheter.

Migranterna är i Israel, antingen som legala gästarbetare, vilket de kan vara i max fem och halvt år, eller som illegala migranter. En växande grupp av de legala mig-

ranterna är kvinnor från exempelvis Filippinerna eller Indien som arbetar i vårdande yrken bland gamla, sjuka och funktionshindrade. Det är inte minst på grund av denna grupp som antalet kristna i Israel växer.

De flesta i Israel är inte alls medvetna om detta, konstaterar Neuhaus.

Han berättar om en egen upplevelse nyligen, när han föreläste för en stor grupp äldre israeler, alla judar.

Jag berättade att i den här staden där vi var, där alla bodde, finns en växande kristen kyrka. Men de kunde inte tro mig.

Men jag sa, att de asiatiska kvinnor som vårdar och sköter om er, i era hem och på sjukhem, de är kristna. Och när

dessa är lediga en dag i veckan går de till kyrkan för att fira mässan.

Att de asiatiska vårdarna, med sina mjuka händer och varma blick, som alla de äldre uppskattade så mycket, att de hade en egen personlighet, en egen privat svär, en egen religiös identitet, de hade man inte tänkt på.

Gåva för kyrkan

Den växande gruppen kristna migranter, där det också finns stora grupper från Eritrea och de forna sovjetiska staterna, är en gåva för den kristna kyrkan i Det heliga landet, understryker David Neuhaus. I sin utsatthet och fattigdom är kyrkan livsviktig för dem, både socialt och andligt. De ger kyrkan liv. Å andra sidan - i sin utsatthet, i ett samhälle som egentligen inte vill se dem, utmanar de kyrkan att engagera sig för deras skydd och säkerhet.

Så vad kan vi som sitter här göra, kom som en av frågorna från den internationellt tämligen blandade gruppen åhörare.

Öka er medvetenhet, svarade David Neuhaus. Det är där allt börjar. Att öppna ögonen och se och skapa utrymme i vårt medvetande för hur verkligheten ser ut.

– Frågor om migranter och migranternas rättigheter berör oss alla, oavsett om vi lever i fattiga eller rika länder.

Foto: Magnus Stenberg

David Neuhaus

Magnus Stenberg

Katolskt ekumeniskt center

Tantur som nämns i texten ovan är ett ekumeniskt center med Katolska kyrkan som huvudman, beläget mellan Jerusalem och Betlehem.

Här ordnas utbildningar och seminarier inom ett brett spektrum av ämnen och frågeställningar. Det grundades i början av 1960-talet, starkt påverkat av Andra Vatikanconciliet, som innebar ett närmande mellan katolska, ortodoxa och protestantiska kyrkor.

Idag strävar man efter att inte bara vara en mötesplats för olika kristna grupper och traditioner, utan också med människor av annan tro, särskilt judar och muslimer. Man vill verka för fred och rättvisa genom teologiska studier och studier kring mänskliga rättigheter och konfliktlösning i skilda religiösa och sociala kontexter.

Seminarier med David Neuhaus var ett exempel på seminarier som är öppna för allmänheten och hålls varje vecka på Tantur.

Alfandöfsc/CC BY-SA

Plockat i bokhyllan

Smått och stort, brett och udda.

Att lära sig mer om svenskar som levtt och verkat i Jerusalem är en spännande och intressant dörr in i denna stad. En ny sådan bok är **Sverige i Jerusalem** av Karin Roxman (Bokverket

2020), diplomat och tidigare svensk generalkonsul i staden.

Roxman skriver, naturligtvis, om bönderna från Nås i Dalarna, som utvandrade till Jerusalem 1896 för att där möta Jesus vid sin återkomst till jorden. Och om Selma Lagerlöf som några år senare reste till Jerusalem för att på plats bli inspirerad att skriva en roman.

Men unikt i Karin Roxmans bok är berättelserna om personer som idag fallit mer i glömska, som diplomaten Gustaf Dalman som öppnade det svenska konsulatet redan 1904 och Gustaf Ribbing som samma år öppnade ett litet sjukhem i Betlehem. Och inte minst om skolföreståndaren Signe Ekblad.

Sverige i Jerusalem är en fascinerande guide genom Jerusalems sena 1800-tals och tidiga 1900-tals historia, sett med just svenska ögon. Sveriges roll har inte varit storslagen, men kanske mer betydande än man skulle kunna tro.

Två äldre böcker

Propå bönderna från Nås. I sammanhanget kan nämnas om två äldre böcker som ger en inblick i den riktiga historien, alltså inte den som Selma Lagerlöf bok eller filmen av Bille August skildrar.

Bron mellan Nås och Jerualem, med Vivi Edström är en av dem. (Lagerlöfstudier 1996).

Nåsbönderna i Jerusalem av Olof Fahlén (Viken 1988) är en annan.

Sverige mitt i Jerusalem

Nästan hela världen finns på ett eller annat sätt närvarande i Jerusalem.

Och Sverige har spelat en inte obetydlig roll här, åtminstone under de senaste 100 åren. Nu finns en ny bok om Sverige i Jerusalem.

Lewis Larsson (till vänster) framkallar film i fotolabbet på the American Colony omkring 1920-1935.

Karin Roxman är diplomat och har genom åren haft flera uppdrag i Mellanöstern. Under åren 1994-1999 var hon svensk generalkonsul i Jerusalem. Det blev några intensiva och omtumlande år, under en tid präglade av ett växande hopp om en gryende fredsprocess mellan Israel och palestinierna.

Idag är Karin pensionär. Intresset för Jerusalem har emellertid hållit i sig, och tidigare i år kom hon ut med en bok – Sverige i Jerusalem – Dröm och verklighet. Den skildrar framförallt svensk närvaro i vad som ibland kallas den heliga staden, från sent 1800-tal fram till mordet av Folke Bernadotte 1948.

Svenska skolan i Jerusalem

– Mitt intresse för hur svensk närvaro har sett ut i Jerusalem genom historien började egentligen när en framträdande palestinsk politiker frågade varför Sverige hade stängt den svenska skolan i Jerusalem. Har det funnits en sådan, undrade jag förvånad. Jag var elev där

som barn, berättade han.

Svenska skolan i Jerusalem drevs av Svenska Jerusalemföreningen, en förening med uppdrag att bedriva mission i den då framförallt arabiskt dominerade staden.

Jerusalemfararna från Nås

Men bakom föreningen fanns också politiska intressen. I en tid när alla mäktiga stater på ett eller annat sätt ville markera sin närvaro i den internationellt allt mer brusande staden ville också Sverige finnas på plats. Det skedde, inte med stora monument eller kyrkor, utan med en liten skola och ett sjukhus.

Jerusalemfararna från Nås i Dalarna, som anslutit sig till en amerikansk grupp i Jerusalem, spelade också en viktig roll för den svenska närvaron i Jerusalem.

– Den mest fascinerande av de människor jag berättat om är utan tvekan Lewis Larsson, säger Karin Roxman. Han kom som barn i gruppen från

Nås, och utvecklades till en oerhört aktad fotograf, och senare som svensk diplomat. Det är en fantastisk historia.

En annan person som Karin Roxman skildrar i sin bok, och som hon berättar att hon beundrar alldeles särskilt, är Signe Ekblad, lärare och föreståndare för svenska skolan från 1921 till skolan fick stängas 1948.

– Hon blev en känd och aktad person i Jerusalem under många år, konstaterar Karin.

Själv har hon ägnat mycket tid i olika arkiv under senare år, inte minst på Utrikesdepartementet. Som diplomat och tidigare UD-anställd har hon haft goda möjligheter att se på svensk närvaro i staden, även det som skett lite mer i det fördolda.

– Projektet växte och växte alltefter som. Jerusalem är Jerusalem och det finns ingen annan stad som den, konstaterar Karin Roxman.

Magnus Stenberg

Bilda ställde in studieresor

Myndigheterna i både Israel och Palestina beslutade i början av mars om omfattande åtgärder för att minska spridningen av det så kallade coronaviruset.

Turister från en lång rad länder släpptes inte in i Israel, vilket i sin tur ledde till att många flygbolag ställde in sina flyg.

Den palestinska myndigheten beslutade att stänga Västbanken för besökare.

Eftersom programmen i Bildas studieresor därmed inte gick att genomföra beslutade vi att ställa in de sex studieresor som var planerade under mars månad.